

SIMPOZIJI, DELAVNICE

KAKO DO KAKOVOSTNE IN DOSTOPNE DOLGOTRAJNE OSKRBE?

Konferenca Gospodarske zbornice Slovenije in predstavništva Evropske komisije v Sloveniji, Ljubljana 11. februarja 2020

Kakovostna in dostopna dolgotrajna oskrba je pereča naloga vse Evrope in zadeva vse družbene ravni, gospodarstvo še posebej izrazito. Organizatorja, ki sta organizirala konferenco z naslovom *Kako do kakovostne in dostopne dolgotrajne oskrbe?*, sta poskrbela za pestro vsebino ter zelo raznolike predavatelje in udeležence. Zaradi napovedane udeležbe Ministrstva za zdravje smo pričakovali nove, sveže informacije o slovenskem zakonu o dolgotrajni oskrbi. Žal je nekaj dni pred konferenco Ministrstvo za zdravje svojo udeležbo odpovedalo zaradi odstopa predsednika vlade in s tem povezanih političnih sprememb v državi. Predavanja ostalih govornikov pa so bila izjemno zanimiva in uporabna.

Konferenca je bila premišljeno razdeljena na dva dela. Uvodni del je bil bolj teoretičen. Na njem so bila predstavljena znanstvena spoznanja in ureditve dolgotrajne oskrbe na makro in mezo družbeni ravni. V drugem delu so bile prikazane izkušnje s terena, se pravi iz mikro ravni. V njem so predstavili svoje poglede na dolgotrajno oskrbo in izzive, s katerimi se vsakodnevno soočajo, strokovni delavci zaposleni na področju dolgotrajne oskrbe v Sloveniji.

V uvodnem delu je Jean-Luc Stephany iz generalnega direktorata Evropske komisije za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje predstavil ureditev dolgotrajne oskrbe v Evropski uniji (EU). Izpostavil je, da so za države EU značilni različni modeli dolgotrajne oskrbe, z različno stopnjo vključenosti države in družine v oskrbo starejših in drugih pomoči potrebnih ljudi. Slovenija spada med države, ki ima dobro razvito institucionalno oskrbo starejših, oskrba na domu je sicer vpeljana, vendar se še razvija, značilna pa je tudi visoka stopnja familializacije – vključenosti in odgovornosti družine pri skrbi za starejše. Stephany je izpostavil tudi, da staranje evropskega prebivalstva kliče po sistemskih rešitvah ter da dolgotrajna oskrba ne zadeva le starih ljudi, ampak je njena ureditev v interesu vseh generacij, saj se vsakdo lahko znajde v situaciji, ko bo iz danes na jutri potreboval storitve dolgotrajne oskrbe. Rešitve vidi v integrirani oskrbi, v razvoju oskrbe na domu in drugih alternativnih oblikah oskrbe, kot so dnevni centri za starejše, stanovanjske skupnosti itd. Kot izjemno pomemben del razvijajočih se sistemov dolgotrajne oskrbe je izpostavil podporo neformalnim oskrbovalcem, predvsem v obliki raznih izobraževanj, z zagotavljanjem nadomestne oskrbe ter raznih ukrepov, ki bodo omogočali boljše usklajevanje plačanega dela z oskrbovanjem.

Tatjana Čerin in Bojan Ivanc iz Gospodarske zbornice Slovenije sta predstavila makroekonomski vidik in odprte dileme, povezane z ureditvijo dolgotrajne oskrbe v Sloveniji. Čerinova je opozorila na to,

da v Sloveniji dolgotrajna oskrba še ni sistemsko urejena v enovit sistem, pri čemur je poudarila, da bodo ključni izzivi Slovenije v prihodnosti povezani predvsem z načinom financiranja (javni ali zasebni viri financiranja), z zagotovitvijo ustreznih kadrov ter z reorganizacijo dolgotrajne oskrbe s poudarkom na razvoju oskrbe na domu. Bojan Ivanc, glavni ekonomist pri GZS je govoril predvsem o povezanosti dolgotrajne oskrbe s trgom dela in izpostavil problem, da so delovna mesta v dolgotrajni oskrbi pogosto slabo plačana; po podatkih GZS imajo zaposleni v dolgotrajni oskrbi od 12 do 22 % nižje bruto plače od povprečja v Republiki Sloveniji. Na dejstvo, da slabo plačilo (poleg neugodnega delovnega časa in velike delovne intenzivnosti) odločilno vpliva na težave pri pridobivanju in ohranjanju kadra v zdravstvu in sociali v Sloveniji, so opozorili tudi drugi govorniki na konferenci.

Drugi del konference je bil namenjen izkušnjam in priporočilom strokovnih delavcev s terena.

Carmen Rajer, vodja pomoči na domu iz Centra za socialno delo Posavje, je predstavila MOST – pilotni projekt integrirane dolgotrajne oskrbe v občini Krško, ki ga vodi. Cilji tega projekta so preizkusiti: 1. nove storitve in mehanizme podpore izvajalcem formalne in neformalne oskrbe za izvedbo kakovostne in varne obravnave na domu uporabnika; 2. elektronsko dokumentiranje postopkov od ocene upravičenosti do izvajanja storitev; 3. postopke ocenjevanja za ugotavljanje upravičenosti do dolgotrajne oskrbe in 4. vzpostaviti učinkovito koordinacijo med izvajalci socialnega in zdravstvenega varstva ter vstopno točko za integrirano dolgotrajno

oskrbo. Skupen cilj projekta je zagotoviti integrirane storitve dolgotrajne oskrbe, ki postavljajo v središče uporabnika.

Pogled s terena je predstavila tudi Laura Perko, pomočnica direktorice Zavoda za oskrbo Ljubljana. Povedala je, da na terenu opažajo predvsem potrebo po celostnem pristopu k dolgotrajni oskrbi ter po sodelovanju različnih strok in profilov oskrbovalcev. Izpostavila je, da se zaradi vse večjega števila oskrbovancev z demenco ter oskrbovancev z več sočasnimi kroničnimi boleznimi pojavljajo potrebe po vključitvi več različnih kadrovskih profilov v nudenje oskrbe (socialnih oskrbovalk, psihologov, delovnih terapevtov, zdravstvenih tehnikov itd.). Izpostavila je tudi ozaveščanje neformalnih oskrbovalcev ter pogosto spregledan prispevek srednje generacije, predvsem žensk v neformalni oskrbi.

Pogled s terena sta z udeleženci konference delila tudi Marjeta Vaupot, direktorica ZD Slovenj Gradec, ki je predstavila model dolgotrajne oskrbe v Mislinjski dolini, ter Ivan Markoja, župan občine Odanci – edine slovenske občine, v kateri je pomoč na domu za uporabnike brezplačna.

Konferenca se je končala z okroglo mizo, na kateri so sodelovali Urban Krajcar iz Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Marjan Sušelj iz Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Lidija Jerkič iz Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, Martina Vuk iz Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, ter Tatjana Čerin iz Gospodarske zbornice Slovenije.

Velika udeležba in številna vprašanja publike kažejo na to, da je sistemska ureditev dolgotrajne oskrbe ena od najpomembnejših nalog, pred katerimi je Slovenija.

Lahko samo upamo, da se tega zavedajo oblikovalci in sprejemalci novega zakona o dolgotrajni oskrbi.

Tjaša Hudobivnik

POSVET O UREDITVI DOLGOTRAJNE OSKRBE PRI PRESEDNIKU RS

Predsednik RS Borut Pahor je 10. junija 2020 sklical posvet o ureditvi dolgotrajne oskrbe v Sloveniji. Na posvet so bili povabljeni predstavniki političnih strank, vlade, osrednjih nacionalnih zdravstvenih in socialnih organizacij ter civilnih organizacij; iz Inštituta Antona Trstenjaka sta se posveta udeležila kot opazovalca dr. Jože in Ana Ramovš, dr. med.

V uvodu je predsednik Pahor povedal, da je namen posveta ugotoviti, ali je osnutek zakona o dolgotrajni oskrbi dobra podlaga za razpravo, če dovolj jasno določa vire financiranja in če so storitve dovolj natančno opredeljene (osnutek tega zakona je pripravila prejšnja vlada pred odstopom, posvet pa je bil preložen na ta datum zaradi pandemije COVID-19).

Udeleženci posveta so bili enotni glede pomena tega zakona in da je skrajni čas za njegov sprejem, saj je Slovenija ena redkih držav, ki področja dolgotrajne oskrbe nima celostno urejenega v zakonu. Strinjali so se, da sprejeti zakon gotovo ne bo idealen in z njim ne bodo zadovoljni vsi, da pa bo vsaka rešitev boljša od današnjega stanja. Kot ključen izziv so izpostavili zadostno javno sofinanciranje dolgotrajne oskrbe.

Minister za zdravje Tomaž Gantar je napovedal, da bodo v julija pripravili predlog zakona o dolgotrajni oskrbi za obravnavo v koaliciji in ga dali v javno razpravo. Nekateri so opozorili, da poletje

ni primerno za javno razpravo. Gantar je pojasnil, da priprava zakona ni težavna pri seznamu pravic, problem je organizacijska plat in zagotavljanje potrebnih sredstev. Mnenja je, da smo v preteklosti preveč pozornosti posvečali domski oskrbi, saj smo v primerjavi z EU nad povprečjem po številu kapacitet v domovih. Zaostajamo pa pri zagotavljanju dostojnega staranja doma, kar je tudi evropski trend v zadnjih desetletjih. Zato je potrebno nadaljevati s procesom deinstitucionalizacije in podpreti neformalne in skupnostne oblike oskrbe in bivanja starejših. Pri pripravi zakona se soočajo z vprašanji o dovoljenju ali koncesiji, o vlogi lokalnih skupnosti, viru javnih sredstev, prispevnih stopnjah in zavarovanjih ter demografskem skladu.

Minister Janez Cigler Kralj (MDDSZ) je opozoril na upoštevanje načela, da se v pridobljene pravice ne posega in da nihče od upravičencev ne sme po uveljavitvi tega zakona biti na slabšem kakor prej. Pomembno je zagotoviti stabilno financiranje dolgotrajne oskrbe, tudi z iskanjem novih javnih virov, ne samo proračunsko ali iz zasebnih virov.

Finančni minister Andrej Šircelj meni, da bi najprej morale biti točno določene storitve in njihov obseg in šele potem bodo v ta namen zagotovili sredstva. Ni se strinjal z uvedbo novega davka ali prispevka kar vnaprej, dokler ne vemo za kakšen obseg sredstev gre. Predlagal je stabilna sredstva v okviru javnih in zasebnih financ, prebivalstvo pa je treba spodbujati, da že vnaprej misli na svojo starost.

Udeleženci posveta niso bili enotni glede obstoječih finančnih okvirjev; nekateri mislijo, da bo treba zagotoviti dodaten denar. Če se gibljemo v sedanjem okviru,

smo zakon že vnaprej obsodili na propad, je mnenje predsednice SAB Alenka Bratušek. Predsednice SD Tanja Fajon meni, da bo potrebna nova dajatev, ki jo mora prispevati vsak po solidarnostnem načelu. Podobnega mnenja je predstavnik Levice Luka Mesec; ne gre računati na prerez-poreditve znotraj obstoječega sistema, saj imajo tudi države z urejenim sistemom dolgotrajne oskrbe urejen poseben prispevek zanj.

Vprašanje dolgoročne finančne vzdržnosti je najbolj pomembno. Generalni direktor Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije Marjan Sušelj je opozoril na izkušnje iz zdravstva s pomanjkanjem

finančnih in kadrovskih virov. Predsednica Srebrne niti Biserka Marolt Meden je poudarila, da starejši potrebujejo integrirane socialnovarstvene storitve na domu in v domu starejših. Zanimiva mnenja o stanju institucionalne oskrbe sta prispevala predstavnik domov za starejše Marko Slavič in Ana Petrič; poudarila sta, da je potrebno posodobiti zastarele pravilnike in normative, predvsem kadrovske.

Predsednik etične komisije dr. Božidar Voljč je na koncu poudaril upanje, da tokrat ne bo ostalo samo pri besedah, ampak bomo dobili ta nujno potrebni nacionalni sistem in njegov zakon.

Alenka Ogrin